Lietas arhīva Nr. A42-00249-24/11
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0524.A420166723.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 24.maijā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese K. Jandava
piedaloties pieteicēja /pers. A/ pilnvarotajam pārstāvim /pers. B/un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts zemes dienesta pārstāvim /pers. C/.
atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam piešķirtu līdzvērtīgu valsts meža zemes gabalu 2,4 ha kopplatībā neatgūtās zemes vietā Gaujas Nacionālā parka teritorijā.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas rajona /vieta/ Zemes komisijas 1996.gada 19.novembra lēmumu Nr.108/1 "Par īpašuma tiesību atzīšanu" pieteicējam atzītas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/ māju zemi 32,0 ha platībā, vairāk vai mazāk, cik izrādīsies dabā pēc robežu plāna izgatavošanas. Atbilstoši Rīgas rajona /vieta/ Zemes komisijas 1997.gada 19.augusta lēmumam Nr.122/2 "Par īpašuma tiesību atjaunošanu" pieteicējam atjaunotas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/māju zemi 32,2 ha platībā saskaņā ar zemes robežu plānu un nolemts izmaksāt kompensāciju par /vieta/ /Nosaukums/ māju neatgūto zemi 2,4 ha platībā – 12,7 sertifikātus (*lietas 21.lapa*).

Rīgas rajona /vieta/ padomes zemes komisijas 1997.gada 6.oktobra izziņā Nr.18-a norādīja Jūrmalas virsmežniecībai, ka pieteicējam nebija iespējams atjaunot īpašuma tiesības uz mežu, kas atrodas Gaujas Nacionālā parka /rezervāts/ teritorijā 2,4 ha kopplatībā. Pieteicējs atteicies no piešķirtās kompensācijas sertifikātos un /vieta/ padomes zemes komisijai nav iebildumu par šādas platības piešķiršanu citā vietā, tai skaitā Jūrmalas virsmežniecības teritorijā (*lietas 29.lapa*).

Ar Vides ministrijas Gaujas Nacionālā parka administrācijas 2005.gada 15.augusta vēstuli Nr.1-8/268 "Par valsts meža zemes piešķiršanu" pieteicējs tika informēts, ka var piedāvāt valsts meža zemes platības Gaujas Nacionālā parka neitrālajā zonā (*lietas 32.lapa*). Pieteicējs pieteikumā norādījis, ka vienošanās netika panākta un turpinājās viedokļu saskaņošana.

Savukārt 2006.gada 9.maijā Vides ministrijas Gaujas Nacionālā parka administrācijas ir informējusi pieteicēju, ka no 2006.gada 21.marta ir spēkā grozījumi Meža likumā, kas neparedz iespēju piešķirt bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem meža zemi kā līdzvērtīgu zemi neatgūtās zemes vietā. Tajā pašā laikā likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos" paredz iespēju bijušajiem zemes īpašniekiem saņemt līdzvērtīgu zemi neatgūtās zemes vietās pagasta vai rajona robežās, bet, ja šajās teritorijās brīvo zemju nav, tad rajona zemes komisija ar zemes pieprasītāju piekrišanu pieprasījumu nosūta uz pagastiem, kuru teritorijā ir brīva zeme (*lietas 33.lapa*).

2022.gada 9.februārī pieteicējs vērsās Siguldas novada pašvaldībā ar iesniegumu piešķirt līdzvērtīgu valsts meža zemi neatgūtās zemes vietā. Ar Siguldas novada pašvaldības 2022.gada 21.aprīļa vēstuli Nr.A-6.6/3/828 pieteicējs tika informēts, ka šāds iesniegums nav iesniedzams pašvaldībā, jo pagastu un pilsētu zemes komisijas ir beigušas savu darbību, nododot ar zemes reformu saistīto dokumentāciju Valsts zemes dienestam (turpmāk – dienests) (*lietas 22.lapa*).

[2] Pieteicējs ar 2023.gada 28.februāra iesniegumu vērsās dienestā. Ar dienesta 2023.gada 20.marta vēstuli Nr.Nr.2-09/359 "Par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu" (turpmāk – dienesta vēstule) noradīts, ka pieteicējs ir nokavējis termiņu pieprasīt īpašumu tiesību atjaunošanu (*lietas 38-39.lapa*).

[2.1] Saskaņā ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 16.panta pirmajā daļā noteikto, lai zemes reformas noslēguma posmā iegūtu īpašumā līdz 1940.gada 1.jūlijam piederējušo zemi, bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem, kuriem nav atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu vai par to nav piešķirti īpašuma kompensācijas sertifikāti, 2007.gada 28.decembrim bija jāiesniedz Centrālajā zemes komisijā pieprasījums par īpašuma tiesību atjaunošanu. Šis termiņš ir materiāli tiesisks (prekluzīvs) termiņš, kurš nav nedz atjaunojams, nedz pagarināms. Līdz ar to, tam beidzoties, izbeidzas pašas tiesības un attiecīgās zemes mantiniekam vairs nav subjektīvo tiesību prasīt no valsts pārvaldes minēto izpildījumu un iegūt bijušā īpašuma zemi. Šādam termiņam no seku viedokļa ir izšķirošs, absolūts un liktenīgs raksturs, kas nodrošina tiesiskās noteiktības un citu leģitīmu mērķu sasniegšanu (sk. *Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 20.septembra lēmumu lietā Nr.A7012110/5*).

[2.2] Attiecībā par kompensācijas saņemšanas iespējām, dienesta kompetencē neietilpst minētā jautājuma izskatīšana. Tomēr no Ministru kabineta 1995.gada 20.jūnija noteikumu Nr.156 "Privatizācijas sertifikātu piešķiršanas un privatizācijas sertifikātu kontu atvēršanas noteikumi", kas bija spēkā no 1995.gada 5.jūlija līdz 2003.gada 15.februārim, 11.punkta izriet, ka pieteicējam piešķirtās kompensācijas par bijušā /vieta/ /Nosaukums/ māju neatgūto zemi 2,4 ha platībā saņemšanai bija pienākums iesniegt attiecīgajai pašvaldībai iesniegumu par bankas iestādi, kurā tam atvērts sertifikātu konts. Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 27.panta piektajā daļā noteikti nosacījumi un termiņi piešķirto privatizācijas sertifikātu ieskaitīšanai privatizācijas sertifikātu kontā. Savukārt minētā likuma 27.panta sestajā daļā noteikts, ka persona zaudē tiesības tai piešķirtos privatizācijas sertifikātus ieskaitīt privatizācijas sertifikātu kontā, ja nav izpildīti šā panta piektajā daļā minētie nosacījumi.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu (*lietas 5-6.lapa*). Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējs nepiekrīt dienesta argumentiem, norādot, ka dienesta minētais termiņš attiecas uz personām, kurām nav atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu vai par to nav piešķirti īpašuma kompensācijas sertifikāti, savukārt pieteicējs nav pieprasījis ne īpašuma tiesību atjaunošanu, ne īpašuma kompensācijas sertifikātu piešķiršanu.

[3.2] Likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 16.panta otrajā daļā noteikts, ka Centrālā zemes komisija, pamatojoties uz ieinteresēto personu pieprasījumu un dokumentiem, kas apliecina zemes īpašuma un mantošanas tiesības, tai skaitā personām, kuras līdz 1940.gada 21.jūlijam uzsāka izpirkt (aizpirka) Latvijā atstātos vācu izceļotāju nekustamos īpašumus no Vispārējās Lauksaimniecības bankas vai Valsts zemes bankas, kā arī šo personu mantiniekiem par īpašuma tiesības apliecinošu dokumentu var uzskatīt Latvijas Valsts vēstures arhīva izziņu, kurā norādīti nekustamā īpašuma izpircēji (aizpircēji), dati par nekustamo īpašumu un bankā iemaksātā naudas summa.

Minētā likuma Pārejas noteikumu 4.punktā noteikts, ka no 2021.gada 1.jūlija šā likuma 16.panta otrās daļas 2.punktā minēto uzdevumu veic dienests.

Pie tam, Siguldas novada pašvaldība 2022.gada 21.aprīļa vēstulē "Par līdzvērtīgas valsts meža zemes piešķiršanu neiegūtās zemes vietā" norādīja uz dienestu kā atbildīgo personu pieteicēja 2023.gada 28.februāra iesnieguma norādītā jautājuma risināšanā.

[3.3] Kopš 1996.gada pieteicējs risina sarunas ar Siguldas novada pašvaldību un ar to saistītām iestādēm (t.sk. Gaujas Nacionālā parka administrāciju) par līdzvērtīgas meža zemes piešķiršanu. Pieteicējam bija izveidojusies tiesiskā paļāvība, ka viņš rīkojas tiesiski pareizi un pastāv tikai tehniski neatrisināti jautājumi – atbilstošas meža zemes izvēle un savstarpējo likumisko interešu saskaņošana. Tiesiskās paļāvības princips sargā personu no aizskāruma, kas var rasties, personai rīcības rezultātā jau izdarot noteiktu izvēli (rēķinoties ar tiesībām, kas iegūtas līdz ar administratīvo aktu, rīkojoties atbilstoši iestādes skaidrojumam).

Ir jāņem vērā, ka Siguldas novada pašvaldība ir respektējusi pieteicēja atteikšanos no kompensācijas saņemšanas un faktiski akceptējusi līdzvērtīgas zemes piešķiršanas pamatotību.

[4] Administratīvajā rajona tiesā saņemtajā rakstveida paskaidrojumā dienests pieteikumu neatzīst un uzskata to par nepamatotu, pamatojoties uz dienesta vēstulē norādīto, papildus norādot turpmāk minēto (*lietas 49.-50.lapa*).

[4.1] Saskaņā ar zemes reformu regulējošajos normatīvajos aktos noteikto bijušajiem zemes īpašniekiem, kuriem zeme Latvijā piederēja līdz 1940.gada 21.jūlijam, vai viņu mantiniekiem tika atjaunotas īpašuma tiesības uz zemi, atdodot dabā viņu bijušo zemes īpašumu vai tā daļu. Saskaņā ar likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.panta nosacījumiem, ja bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem zemi vai tās daļu dabā nevarēja atdot, viņiem bija tiesības saņemt īpašumā līdzvērtīgu zemi citā vietā vai kompensāciju.

Analoģisks nosacījums attiecībā uz kompensāciju par bijušo zemes īpašumu ietverts arī likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 10.panta pirmajā daļā. Saskaņā ar likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 2.panta 2.punktu kompensācija par bijušo zemes īpašumu zemes īpašniekiem piešķirama sertifikātos. Atbilstoši likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2005.gada 31.augustam) 11.panta pirmajā daļā noteiktajam lēmumu piešķirt kompensāciju par zemi lauku apvidos pieņem pagasta padome, pamatojoties uz dokumentiem, ko iesniedz pieprasītājs saskaņā ar Augstākās padomes 1991.gada 15.maija lēmumu "Par tiesībām saņemt kompensāciju par 1940.gada 22.jūlijā Latvijas Republikas lauku apvidos nacionalizēto zemi" un likumu "Par zemes privatizāciju lauku apvidos".

Zemes reformas noslēguma posmā zemes pieprasīšanas un piešķiršanas kārtība noteikta likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos". Saskaņā ar tā 16.panta pirmajā daļā noteikto, lai zemes reformas noslēguma posmā iegūtu īpašumā līdz 1940.gada 1.jūlijam piederējušo zemi, bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem, kuriem nav atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu vai par to nav piešķirti īpašuma kompensācijas sertifikāti, līdz 2007.gada 28.decembrim Centrālajā zemes komisijā bija jāiesniedz pieprasījums par īpašuma tiesību atjaunošanu, attiecīgi dokumenti, kas apliecina zemes īpašuma un mantošanas tiesības – līdz 2008.gada 1.septembrim.

[4.2] Savu darbību Centrālā zemes komisija izbeidza 2021.gada 30.jūnijā uz likuma pamata un savu arhīva dokumentāciju, kas saistīta ar zemes reformu, nodeva dienestam.

Centrālā zemes komisija netika reorganizēta Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē, lai būtu pamats uzskatīt, ka ir iestājušās kādas no minētā likuma 15.panta trešajā daļā paredzētajām tiesiskajām sekām. Izbeidzot Centrālās zemes komisijas darbību, Saeima ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" pārejas noteikumu 4.punktu tikai daļu no Centrālās zemes komisijas uzdevumiem deleģēja dienestam. Dienests tika pilnvarots piešķirt īpašuma kompensācijas sertifikātus, ja kompensācija tika pieprasīta līdz 2006.gada 28.aprīlim, kā arī atjaunot zemes īpašuma tiesības uz pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi, vai uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi, vai uz zemi, kas nav ierakstīta zemesgrāmatā un ko persona nomā no vietējās pašvaldības.

[4.3] Dienests nav uzskatāms par Centrālās zemes komisijas funkciju, tiesību, saistību, finanšu līdzekļu, mantas un lietvedības pārņēmēju un var rīkoties tikai likumā noteiktās kompetences ietvaros.

Likums "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" neparedz dienestam tiesības vai pienākumus pēc šā likuma 16.panta trešās daļas 1.punktā noteiktā prekluzīvā termiņa izbeigšanās pieņemt starplēmumus – atzinumus par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi (turpmāk – atzinums par īpašuma tiesību atjaunošanu), līdz ar to neietver arī tiesības lemt pēc būtības par Centrālās zemes komisijas atzinumu atcelšanu, grozīšanu, atzīšanu par spēkā neesošiem un citiem līdzīgiem jautājumiem.

No minētā secināms, ka dienesta kompetencē ietverta tikai tiesība likumā paredzētajos gadījumos lemt par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu, kas aptver gala lēmuma par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu pieņemšanu ar mērķi noslēgt zemes reformu.

[4.4] Atbilstoši likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" pārejas noteikumu 4.punktam, no 2021.gada 1.jūlija šā likuma 16.panta otrās daļas 2.punktā minēto uzdevumu – atjaunot zemes īpašuma tiesības uz pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi vai uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi lauku apvidos veic dienests, ja sākotnējo atzinumu (lēmumu) par īpašuma tiesību atjaunošanu attiecīgajai personai ir pieņēmusi Centrālā zemes komisija (16.panta trešās daļas 1.punkts).

Savukārt saskaņā ar likuma „Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 19.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto, dienests realizē zemes privatizāciju, veicot īpašumu sagatavošanu (formēšanu) to reģistrācijai, savukārt, atbilstoši likuma „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 14.pantā noteiktajam, pēc pagasta zemes komisijas darbības izbeigšanās dienests pārņem likuma „Par zemes komisijām" 2.pantā un likumā „Par zemes privatizāciju lauku apvidos" noteiktās pagastu zemes komisiju funkcijas, izņemot tiesības piešķirt zemi pastāvīgā lietošanā.

Ņemot vērā minēto, dienesta funkcijās neietilpst tiesības piešķirt zemi pastāvīgā lietošanā.

[4.5] Zemes reforma lauku apvidos ir pabeigta, piemēram, Ministru kabineta 2016.gada 28.janvāra rīkojumā Nr.98 "Par zemes reformas pabeigšanu Siguldas novada lauku apvidū" noteikts, ka pamatojoties uz likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 5.pantu zemes reforma Siguldas novada lauku apvidū pabeigta. Tas nozīmē, ka līdz ar zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos vairs nepastāv institūcija, kas pieņem lēmumus par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu īpašuma tiesību atjaunošanai. Savukārt, atbilstoši Zemes pārvaldības likuma 17.panta pirmajai daļai rezerves zemes fondā ieskaitīto zemes gabalu un īpašuma tiesību atjaunošanai neizmantoto zemes gabalu valdītājs ir attiecīgā vietējā pašvaldība līdz brīdim, kad Ministru kabinets izdod rīkojumu par to ierakstīšanu zemesgrāmatā uz valsts vārda vai tie tiek ierakstīti zemesgrāmatā uz vietējās pašvaldības vārda.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja pieteikumu, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem. Savukārt dienests pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētā lēmuma un rakstveida paskaidrojumā norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi lietas materiālus, izvērtējusi lietas dalībnieku paskaidrojumus un lietā esošos pierādījumus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir noraidāms.

[7] Lietā ir pārbaudāms, vai ir konstatējami priekšnoteikumi, lai pieteicējam tiktu piešķirts līdzvērtīgs valsts meža zemes gabals 2,4 ha kopplatībā neatgūtās zemes vietā Gaujas Nacionālā parka teritorijā.

[8] Saskaņā ar likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 4.pantu viens no zemes privatizācijas veidiem ir zemes īpašuma tiesību atjaunošana bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem *(pirmā daļa)*. Bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem tiek atjaunotas īpašuma tiesības uz zemi, atdodot dabā viņu bijušo zemes īpašumu vai tā daļu vai piešķirot īpašumā līdzvērtīgu zemi citā vietā attiecīgā pagasta vai rajona robežās vai arī citos republikas pagastos ar šo pagastu zemes komisijas lēmumu no nepieprasītās zemes vai valsts vai pašvaldību zemes *(otrā daļa)*.

Savukārt minētā likuma 12.panta pirmā daļa paredzēja, ka bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem ir tiesības saņemt kompensāciju par īpašumā bijušo zemi vai tās daļu, ja viņi to vēlas un ja viņi nav saņēmuši zemi dabā vai līdzvērtīgu zemi citā vietā.

Līdz ar to bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem pēc viņu izvēles ir tiesības: 1) pieprasīt zemes īpašuma tiesību atjaunošanu; 2) vai pieprasīt nodot viņiem īpašumā vai piešķirt lietošanā līdzvērtīgu zemesgabalu; 3) vai saņemt kompensāciju likumā noteiktajā kārtībā.

[9] Ar Rīgas rajona /vieta/ Zemes komisijas 1996.gada 19.novembra lēmumu Nr.108/1 "Par īpašuma tiesību atzīšanu" pieteicējam atzītas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/ māju zemi 32,0 ha platībā, vairāk vai mazāk, cik izrādīsies dabā pēc robežu plāna izgatavošanas. Par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu iztrūkstošās platības vietā izlemt, kad būs saņemts lēmums no Valsts meža departamenta par līdzvērtīgas meža platības piešķiršanu Gaujas Nacionālā parka /vieta/ rezervāta vietā *(lietas 24.lapa)*.

No minētā lēmumā arī secināms, ka nekustamais īpašums /Nosaukums/ līdz 1940.gada 21.jūlijam piederēja /pers. I/, zemes kopplatība 69,20 ha. /pers. J/ ar /vieta/ Zemes komisijas 1996.gada 28.maija lēmumu Nr.98 ir atjaunotas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/ māju zemi 34,6 ha platībā, piešķirot to kā līdzvērtīgu zemi citā vietā ar nosaukumu /Nosaukums B/. Līdz ar to secināms, ka /pers. A/ kā /pers. I/ mazdēlam pienācās ½ puse no 69,20 ha, proti, 34,6 ha.

Atbilstoši Rīgas rajona /vieta/ Zemes komisijas 1997.gada 19.augusta lēmumam Nr.122/2 "Par īpašuma tiesību atjaunošanu" pieteicējam atjaunotas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/ māju zemi 32,2 ha platībā, t.sk. lauksaimniecībā izmantojamā zeme 11,1 ha un 20,3 ha mežs saskaņā ar zemes robežu plānu. Papildus nolemts izmaksāt kompensāciju par /vieta/ /Nosaukums/māju neatgūto zemi 2,4 ha platībā – 12,7 sertifikātus *(lietas 21.lapa)*. '

Šajā lēmumā ir konkretizētas platības no 34,6 ha, proti, pieteicējam atjaunotas īpašuma tiesības uz /vieta/ /Nosaukums/māju zemi 32,2 ha platībā, bet par pārējo atlikušo zemi no 34,6 ha, proti, 2,4 ha tika nolemts tikai piešķirt kompensācijas sertifikātus. Līdz ar to ir secināms, ka īpašuma tiesības tika atjaunotas tikai uz 32,2 ha, kurus bija iespējams atgriezt dabā.

Līdz ar to secināms, ka pretēji pieteicēja norādītajam 1997.gada 19.augustā attiecībā uz 2,4 ha, kurus nebija iespējams atgriezt dabā, īpašuma tiesības netika atjaunotas, bet /vieta/ Zemes komisija lēma par kompensācijas sertifikātu piešķiršanu. No lietas materiāliem secināms, ka pieteicējs no kompensācijas sertifikātiem atteicās un vēlējās līdzvērtīgas zemes piešķiršanu Gaujas Nacionālā parka teritorijā.

[10] Lietā ir 1997.gada 6.oktobra Rīgas rajona /vieta/ Zemes komisijas izziņa Nr.18-a, kas adresēta Jūrmalas virsmežniecībai, ka atjaunotas īpašuma tiesības ir uz 32,2 ha, bet nebija iespējams atgriezt īpašumā mežus, kuri atrodas Gaujas Nacionālā parka /rezervāts/ teritorijā. Norādīts, ka rajona /vieta/ Zemes komisijai nav iebildumu pret šādas zemes platības piešķiršanu citā vietā, t.sk., Jūrmalas virsmežniecības teritorijā *(lietas 29.lapa)*.

Papildus konstatējams, ka lietā ir Valsts meža dienesta Gaujas nacionālā parka administrācijas 1998.gada 21.maija izziņa par īpašumā neatjaunojamu meža taksācijas aprakstu, kas attiecināma uz/Nosaukums/ saimniecības mežu 2,4 ha platībā *(lietas 28.lapa)*, kā arī Valsts meža dienesta Gaujas nacionālā parka administrācija 1998.gada 2.jūnijā ir adresējusi vēstuli Jūrmalas virsmežniecībai, ka /Nosaukums/ saimniecības mežs atrodas Gaujas Nacionālā parka /rezervāts/, attiecīgi īpašuma tiesības uz minēto meža zemi netiek atjaunotas *(lietas 31.lapa)*.

No 1997.gada 6.oktobra vēstules secināms, ka /vieta/ padomes zemes komisija norādīja uz neiespējamību atgriezt īpašumā mežus, kuri atrodas Gaujas Nacionālā parka /rezervāts/ teritorijā, un iebildumu neesamību par šādas platības piešķiršanu citā vietā, tai skaitā Jūrmalas virsmežniecības teritorijā. Arī Valsts meža dienesta Gaujas Nacionālais parks ir informējis par īpašumā neatjaunojamu mežu, taču tālāks process nav konstatējams, no tā secinot, ka pieteicējs nav turpinājis līdzvērtīgas zemes piešķiršanas procesu citā administratīvajā teritorijā.

Lai īstenotu likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 4.panta otrajā daļā un 6.panta sestajā daļā paredzētās tiesības bijušajam zemes īpašniekam (mantiniekam) saņemt īpašumā bijušajam zemes īpašumam (mantojamajai zemei) līdzvērtīgu zemi citā vietā arī attiecīgā rajona robežās un citos republikas pagastos, 1995.gada 27.martā ar Centrālās zemes komisijas lēmumu bija apstiprināta "Kārtība, kādā noformējama līdzvērtīgas zemes piešķiršana bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem, ja līdzvērtīgā zeme atrodas citā pagastā" (*https://www.vestnesis.lv/ta/id/27086*). Minētajā kārtībā norādīts, ka vispirms prasītājam jāsaņem tā pagasta, kura teritorijā vēlas saņemt līdzvērtīgo zemi, pašvaldības lēmums par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā (…). Pēc dokumentu saņemšanas no pagasta (kurā vēlas saņemt līdzvērtīgo zemi) pašvaldības prasītājam šie dokumenti jāiesniedz tā pagasta Zemes komisijai (CZK pilnvarotajai personai), kur atrodas bijušais zemes īpašums (mantojamā zeme).

Attiecībā uz pilsētām no 2008.gada 6.jūnija ir piemērojami Ministru kabineta 2008.gada 19.maija noteikumi Nr.352 „Līdzvērtīgas zemes kompensācijas fonda izveidošanas kārtība, kā arī kārtība, kādā aprēķina bijušā zemes īpašuma vērtību, kāda tā bija 1940.gada 21.jūlijā, un kārtība, kādā tiek piešķirta līdzvērtīga zeme bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem", kas nosaka līdzvērtīgas zemes kompensācijas fonda izveidošanas kārtību pilsētās, kas šajā gadījumā nav piemērojami.

Kaut arī minētā Centrālās zemes komisijas kārtība nav ārējs normatīvs akts, tomēr tas noteic koordinējošu procesuālo kārtību līdzvērtīgas zemes piešķiršanai citā pagastā. Minētā kārtība prezumē aktīvu personas līdzdalību līdzvērtīgas zemes citā vietā saņemšanā.

[11] Vērtējot tālāko līdzvērtīgas zemes piešķiršanas procesu, konstatējams, ka Vides ministrijas Gaujas Nacionālā parka administrācija 2002.gada 24.decembrī ir lūgusi iesniegt dokumentus, kas saistāmi ar neatgūtās zemes jautājumu, pamatojoties uz pieteicēja 2002.gada 3.decembra iesniegumu *(lietas 30.lapa)*. 2005.gada 15.augustā Gaujas Nacionālā parka administrācija sākotnēji ir informējusi, ka var piedāvāt valsts meža zemes platības Gaujas Nacionālā parka neitrālajā zonā *(lietas 32.lapa)*. Taču 2006.gada 9.maijā pieteicējs tika informēts par neiespējamību piešķirt meža zemi

sakarā ar Meža likuma grozījumiem un pieteicējam tika norādīts uz iespēju bijušajiem zemes īpašniekiem saņemt līdzvērtīgu zemi neatgūtās zemes vietās pagasta vai rajona robežās vai pieprasījumu nosūtot uz pagastiem, kuru teritorijā ir brīva zeme *(lietas 33.lapa)*.

Līdz ar to pieteicējam atkārtoti tika norādīts par neiespējamību piešķirt meža zemi Gaujas nacionālā parka teritorijā un pieteicējs ir informēts par iespēju saņemt līdzvērtīgu zemi citā administratīvajā teritorijā. Tālāka rīcība nav konstatējama, turklāt kā norādīts pieteikumā, vienošanās netika panākta un turpinās viedokļu saskaņošana. Attiecīgi secināms, ka pieteicēja vēlme ir bijusi panākt līdzvērtīgas zemes piešķiršanu tieši Gaujas nacionālā parka teritorijā un pieteicējs nav bijis ieinteresēts līdzvērtīgas zemes piešķiršanā citā administratīvajā teritorijā.

[12] Kā norādīts līdzīgā Senāta lietā, administratīvais akts šajā procesā ir pašvaldības zemes komisijas lēmums par līdzvērtīga zemesgabala nodošanu īpašumā, taču, lai nonāktu līdz tam, ir jāveic vairākas procesuālas darbības. Turklāt process līdzvērtīgas zemes iegūšanai īpašumā pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam nav tikai iestādes pienākums, to nav iespējams īstenot bez personas aktīvas līdzdarbības šajā procesā, izdarot savu izvēli un darot to zināmu iestādei (skat. *Senāta 2020.gada 21.decembra spriedums lietā SKA-315/2020, ECLI:LV:AT:2020:1221.A420219116.7.S, 7.punkts)*.

Līdz ar to konkrētajā situācijā nevar piekrist pieteicēja apgalvojumam, ka kopš 1996.gada pieteicējs risina sarunas ar Siguldas pašvaldību un ar to saistītām iestādēm (t.sk. Gaujas Nacionāla parka administrāciju) par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu. Pieteicēja līdzšinējā tiesiskā rīcība nevar tikt atzīta par nebijušu un jāņem vērā, ka Siguldas pašvaldība ir respektējusi pieteicēja atteikšanos no kompensācijas saņemšanas un faktiski akceptējusi līdzvērtīgas zemes piešķiršanas pamatotību.

Personas līdzdarbības pienākums ir būtisks, izpaužot savu izvēli saņemt līdzvērtīgu zemi citā administratīvajā teritorija vai nē. Konkrētajā situācijā no pieteicēja darbībām nav konstatējama šādas intereses izrādīšana par zemi citā administratīvajā teritorijā. Tālāka pieteicēja rīcība pēc Vides ministrijas Gaujas Nacionālā parka administrācijas atbildes par neiespējamību piešķirt meža zemi Gaujas Nacionālā parka teritorijā vairs nav konstatējama, arī pieteicējs nerīkojās aktīvi savu tiesību aizstāvēšanai un turpmākai tiesisko interešu īstenošanai. Ja pieteicējam nebija skaidrs mehānisms, kā turpināt īstenot savas tiesības, bija iespējas vērsties zemes komisijā.

Senāts iepriekšminētajā lietā ir atzinis par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka līdzpieteicēji paši zemes reformas laikā ilgstoši (17 gadus) nav izmantojuši viņiem no tiesību normām izrietošās tiesības izvēlēties konkrētu zemesgabalu, līdz ar to pašvaldībai nebija pamata izdot administratīvo aktu par līdzvērtīga zemesgabala nodošanu īpašumā. Senāts papildus norāda, ka līdzpieteicējiem bija ne tikai pasīvi jāgaida attiecīga rīcība no pašvaldības puses, bet pašiem aktīvi jālīdzdarbojas, tostarp, piemēram, informējot pašvaldību, ja nav saņemts attiecīgs paziņojums par bijušā zemes īpašuma vērtību un zemesgabalu piedāvājumus, pārsūdzot bijušā zemes īpašuma vērtību, ja tā līdzpieteicējiem ir likusies nepareizi noteikta. Līdz ar to tieši pašu pieteicēju nepietiekama līdzdalība konkrētajā procesā ir novedusi pie rezultāta, ka pašvaldība zemes reformas laikā nav varējusi izdod attiecīgu administratīvo aktu *(turpat, 10.punkts)*.

Arī šajā lietā pēc pēdējās saņemtās atbildes no Vides ministrijas Gaujas Nacionālā parka administrācijas 2006.gadā pieteicējs tikai pēc 16 gadiem 2022.gada 9.februārī pieteicējs sākotnēji vērsās Siguldas novada pašvaldībā ar iesniegumu piešķirt līdzvērtīgu valsts meža zemi neatgūtās zemes vietā, pēc tam Valsts zemes dienestā. No lietas apstākļiem nav konstatējami tādi objektīvi apstākļi, kas pieteicējam liedza turpināt procesu par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu citā administratīvajā teritorijā 2006.gadā.

Attiecībā uz pieteicēja argumentiem par tiesiskās paļāvības principa piemērošanu norādāms, ka tiesiskā paļāvība ir konstatējama, ja personai ir bijis uz ko paļauties, proti, iestādes skaidrs un beznosacījuma apsolījums, ja privātpersona uz šo apsolījumu ir paļāvusies un ja privātpersonas paļāvība ir aizsardzības vērta (Briede J. 10.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 167.– 169.lpp.). *(Senāta 2020. gada 14. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-160/2020, ECLI:LV:AT:2020:0214.A420302514.4.S, 12.punkts)*. Konkrētajā situācijā nav konstatējams iestādes skaidrs un beznosacījuma apsolījums, uz kuru pieteicējs varēja paļauties, ka tiks piešķirts līdzvērtīgs valsts meža zemes gabals konkrētā teritorijā, jo nav konstatējama pieteicēja izšķiršanās par zemes gabala saņemšanu konkrētā teritorijā.

[13] Likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 5.pantam tieslietu ministrs iesniedz izskatīšanai Ministru kabinetam Valsts zemes dienesta sagatavotos rīkojumu projektus par zemes reformas pabeigšanu attiecīgo pašvaldību teritorijā vai novada pašvaldības teritoriālajā vienībā (pilsētā, pagastā).

2016.gada 28.janvārī tika pieņemts Ministru kabineta /rīkojums/ Attiecīgi zemes reforma attiecīgajā teritorijā ir uzskatāma par pabeigtu.

Senāta Administratīvo lietu departaments līdzīgā lietā *(sk. 2016.gada 18.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-1008/2016 6.punktu)* ir norādījis, ka pēc zemes reformas pabeigšanas pašvaldībai vairs nav pienākuma pieņemt lēmumus par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu.

Attiecīgi pašvaldībai nav tiesību normās noteikts pienākums lemt par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu pēc zemes reformas pabeigšanas.

Savukārt attiecībā uz Valsts zemes dienesta kompetenci likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 13.pantu pagastu zemes komisijas izbeidz savu darbību divu mēnešu laikā pēc šā likuma 3.panta 1., 2. un 3.punktā minēto darbu izpildes dienas. Pagastu zemes komisijām šajā terminā jānodod zemes komisiju protokoli un ar zemes reformu saistītā dokumentācija Valsts zemes dienesta attiecīgā rajona nodaļai. Dokumentācijai jābūt sakārtotai atbilstoši normatīvajiem aktiem par arhīviem.

Savukārt minētā likuma 14.pants noteic, ka pēc pagasta zemes komisijas darbības izbeigšanās likuma "Par zemes komisijām" 2.pantā un likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" noteiktās funkcijas pārņem Valsts zemes dienesta attiecīgā rajona nodaļa, izņemot tiesības piešķirt zemi pastāvīgā lietošanā.

Likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" pārejas noteikumu 4.punkts noteic, ka no 2021.gada 1.jūlija šā likuma 16.panta otrās daļas 2.punktā minēto uzdevumu – atjaunot zemes īpašuma tiesības uz pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi vai uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi lauku apvidos veic Valsts zemes dienests. Pēc būtības, vērtējot 16.pantā ietvertās tiesību normas kopsakarā, minētie gadījumi ir attecināmi uz Valsts zemes dienesta kompetenci, ja sākotnējo atzinumu (lēmumu) par īpašuma tiesību atjaunošanu attiecīgajai personai ir pieņēmusi Centrālā zemes komisija (16.panta trešās daļas 1.punkts), un minētā likuma 16.panta otrās daļas 2.punkts nav attiecināms uz pieteicēja gadījumu.

Vērā ņemams, ka zemes reforma ir uzskatāma par pabeigtu, līdz ar to Valsts zemes dienestam tika deleģētas tikai konkrētas likumā noteiktas funkcijas.

Attiecīgi tiesa nekonstatē tiesību normas, kas konkrētajā gadījumā uzliek par pienākumu Valsts zemes dienestam lemt par līdzvērtīgas zemes piešķiršanu.

[14] Ievērojot tiesa spriedumā minēto argumentāciju, secināms, ka nav pamata lemt par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirts līdzvērtīgs valsts meža zemes gabals 2,4 ha kopplatībā neatgūtās zemes vietā Gaujas Nacionālā parka teritorijā.

[15] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmajai daļa, ja pieteikums pilnībā vai daļā apmierināts (tostarp šā likuma 191.^{2}pantā paredzētajā kārtībā) vai tiesvedība lietā izbeigta, pamatojoties uz šā likuma 282.panta 7.punktu, tiesa (tiesnesis) piespriež no atbildētāja (iespējamā

atbildētāja) par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Tā kā pieteikums netiek pilnībā vai daļā apmierināts, valsts nodevas atlīdzināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu un 289.–291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nolēma

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam piešķirtu līdzvērtīgu valsts meža zemes gabalu 2,4 ha kopplatībā neatgūtās zemes vietā Gaujas Nacionālā parka teritorijā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese K. Jandava